

המחלקה לחינוך
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

This project is funded by the European Union.

מדריך הוראה לחג השבועות

ולסיפור "להקת הלבבות הבודדים"

כתבה: רחל הרציון

מבוא

הסיפור "להקת הלבבות הבודדים" מתרחש בימינו, באחת מערי הדרום. הסיפור מסופר מנקודת מבטה של חבורת נערים ונערות על סף גיל ההתבגרות, והעלילה שוזרת יחדיו את סיפורי משפחותיהם שהתגלגלו, כל אחת בנסיבות אחרות, לשכונה בעיר בפריפריה הדרומית, על גבול המדבר. לכל אחת מהמשפחות סיפור מעבר של גבולות פיזיים וגבולות מטאפוריים שהן עברו במהלך נדודיהן, מחו"ל או ממרכז הארץ לפריפריה בנגב בגלל מצב כלכלי. בעלילה מתפתחת מערכת קשרים בין ילדים/ות ממשפחות תושבי הארץ ומשפחות פליטים ומהגרי עבודה הגרים בארץ. האירוע מתרחש לפני חג השבועות, שבו קוראים את מגילת רות, וגם בבתי הספר לומדים בתקופה זו את המגילה. הסיפור מגשר בין שתי עלילות: זו שהתרחשה בעבר - סיפורן של נעמי ורות במגילת רות - וזו המתרחשת בהווה - מפגש בין חמישה נערים ונערות בסיפור "להקת הלבבות הבודדים". שתי העלילות חוברות למוטיב משותף: "קרע וההתמודדות לאיחוי בשל מציאות סוציו-אקונומית מורכבת" (גור אריה, 1984). קבלת הזר השונה הופכת למבחן של איכות חברתית, ואפשר למצוא אותה במקורות הלכתיים ובחוקי מדינת ישראל, אבל במציאות, קבלה זו מאותגרת לאורך כל ההיסטוריה. הערך של התייחסות שווה לכל אדם באשר הוא מופיע במקורות באמירה "ואהבת לרעך כמוך" ([ויקרא י"ט 18](#)), וחל גם על השונה והגר: "וגר לא תונה ולא תלחצנו, כי גרים הייתם בארץ מצרים" ([שמות כ"ב 20](#)); "עשה משפט יתום ואלמנה ואהב את הגר לתת לו לחם ושמלה" ([דברים י 18](#)). מצוות הגרים מופיעה 36 פעמים בתנ"ך, בדגש על העובדה שגם בני ישראל היו גרים וכל אדם יכול למצוא את עצמו במצב כזה. בסיפור "להקת הלבבות הבודדים" הערך מנוסח במענה של שלומי לשאלתה של ויקטוריה: "למה אתה עושה את זה? שלומי עונה לה: "כי ככה עושים בני אדם". בעלילה העכשווית, כל אחת מהמשפחות עברה קרע או משבר שפגע בה ובילדים גיבורי הסיפור. הניסיון להתמודד עם המצב וליצור משהו שיעזור לאיחוי בנפשו של כל אחד מהילדים/ות, וכן ביניהם ובין החברה שהם חיים בה, מתרחש כאשר הם חוברים ללהקה מוזיקלית, כדי להופיע עם יצירתם לכבוד חג השבועות. בהתמודדות עם מצבם ובניסיון ליצור להקה משותפת ולעמוד באתגר היצירה לכבוד שבועות מתגלעים בין חברי הלהקה חילוקי דעות ומשברים נוספים, וגם אותם יש לאחות: מערכת היחסים בין שלומי לוויקטוריה; המחלוקת בין שלומי לעמוס; הכעס של אורטל על ויקטוריה, כאשר היא חווה משבר ושוקלת לפרוש מהלהקה הנמצאת בדרך להצלחה, לאחר שזכו בתחרות. ויקטוריה מסבירה את המהלך הזה באופן שבו היא תופסת את משמעות הקרעים שהם חווים, ביחד וכל אחד לחוד: "יש בעולם דרכים לחבר בין אנשים ויש דרכים להפריד. במוזיקה, למשל, אפשר לחבר ולהרגיש ביחד ולכבד אחד את השני. הלוואי שגם בדברים אחרים היו נותנים לאנשים להיות ביחד ולא מפרידים...."

המשברים, הקרעים והניסיונות להתמודד ולאחות נוצרו בעקבות מצב סוציו-אקונומי קשה של כל אחת מהמשפחות, ומודגש בעיקר בסיפורן של המשפחות הזרות. בשל כך הסיפור שלנו מהווה מעין המשך

לסיפורה של רות וליחס לגרים ומתקשר לערכי חג השבועות. לכל הילדים בסיפור יש בעיה משותפת שהבסיס שלה משפחתי:

אביו של שלומי פוטר מהמפעל שבו עבד. משפחתו חיה תמיד באותו שיכון ועדיין חולמת על שינוי. הוריה של ויקטוריה מהגרי עבודה מאחת מארצות אפריקה. אביה מועמד לגירוש מהארץ.

עמוס ואמו עזבו את מקום מגורים בשביל עבודה בבית החולים בעיירה. המקום החדש בפריפריה זר להם ועמוס אינו מצליח להשתלב בו.

אמו של ג'וני זרה, אלמנה ונוצרייה. משפחתה ושני ילדיה, אחיו ואחותו של ג'וני, נשארו בארץ מולדתם.

משפחתה של אורטל קשת יום ולא תמיד יכולה לתת לילדיה את מה שהם רוצים, כפי שלא יכלו להרשות לעצמם שאחותה תלמד לנגן.

למוזיקה תפקיד מרכזי בסיפור, המתקשר למציאות מוכרת בעיר שדרות, עיירה רב-תרבותית בפריפריה הדרומית, רוויית סיפורים של קרעים, משברים וניסיונות להתמודדות, אך גם סיפור הצלחה אחד גדול: היותה "ערש להקות מוזיקליות שעיצבו זירה מוזיקלית ייחודית ואינטנסיבית שהייתה לה השפעה חברתית ותרבותית, מעבר לגבולות העיר" (מתוך: גלית סעדה-אופיר, 2003).

אסף בן ארוש

הסיפור "להקת הלבבות הבודדים" מוער במידע "משפחה אחת, מבית לחם, עזבה לארץ מואב כי שם לא היה רעב"

הקשר בין הסיפור העכשווי למגילת רות, הנלמדת לקראת חג השבועות, מזמן להתייחס למוטיב "קרע ואיחוי" המצוי בפרשנויות למגילת רות - אחת מחמש המגילות שנכנסו לתנ"ך, ונחשבת למגילה חברתית-מוסרית שגם אנשים שאינם שומרי מצוות מוצאים בה עניין, לומדים אותה ומפרשים אותה בהקשרים אקטואליים (בעקבות מיכל גור-אריה, 1984). פרשנויות אחדות למגילת רות מדגישות את החסד, משום שהיא מתאפיינת בחסדים: החל בהחלטתה של רות שלא לעזוב את נעמי וכלה במערכת היחסים של רות ונעמי. אחרים מדגישים את ההיבט הפמיניסטי, שהרי מגילת רות היא הספר היחיד שהוכנס לתנ"ך שכל גיבוריו הן נשים. הסיפור אמנם פותח באלימלך ובניו, המתים בתחילת העלילה, ומסתיים בפסוק של שושלת הולדת בנים זכרים, אולם כל עלילתו נסבה על שתי נשים ומעלליהן, וגם בועז מופעל על ידי הנשים יותר מאשר פעיל.

מוטיב הקרע והאיחוי מאיר היבט מעניין ומשמעותי של החיבור בין המגילה לבין הסיפור העכשווי, בלי להוציא ממנו את ערך החסד העומד בבסיס ההתרחשות ומשמעותן של הנשים בהנעת העלילה.

המגילה פותחת במעגל הראשון של קרע: "ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ, וילך איש מבית-לחם יהודה לגור בשדי מואב, הוא ואשתו ושני בניו" (רות א 1). המשפחה, ביוזמת אלימלך, עוזבת את ביתה הקבוע והולכת לשדי מואב - למקום ארעי, כדי לגור בו כל עוד שורר רעב בארץ. "ויישאו להם נשים מואביות... וישבו שם כעשר שנים..." (רות א 4) את ערפה ואת רות. בני המשפחה הופכים אפוא לתושבים במקום חדש. אולם את המשפחה פוקד אסון, ואבי המשפחה ושני הבנים מתים. אז מתחיל תהליך ההתמודדות של נעמי לקראת האיחוי עם משפחתה ועמה והתערות מחדש בארץ. היא חוזרת לביתה אשר בבית לחם יחד עם כלתה רות.

מעגל שני של קרע ואיחוי מתרחש בחייה של רות. לאחר מות בעלה היא מסרבת לעזוב את חמותה, האלמנה השכולה נעמי, ומצטרפת אליה בדרך לבית לחם. רות נקרעת, מרצונה-היא, מבני משפחתה המואבים, ועומדת להיות גרה בארץ שאינה שייכת אליה. רוב תושבי הארץ החדשה נוהגים בבני עמה המואבים בזלזול ואולי אף בשנאה, כפי שרומז הפסוק: "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'... עד עולם" (דברים כג 4). בועז, קרוב משפחה של נעמי, גואל את רות על פי מנהג ישראל ונושא אותה לאישה. היא יולדת לו בן, וכך מובטח המשך השושלת על ידי הקמת משפחה חדשה. נעמי לוקחת את היילוד "ותשיתוהו בחיקה ותהי לו לאומנת" (רות ד 16).

שני מעגלי הקרע והאיחוי בסיפור מגילת רות מציגים כאב וקושי, אבל מעלים השקפת עולם חברתית הנותנת מקום (וסוג של מענה) גם לזר ולאחר ותקווה למי שנקלע למצב כלכלי קשה. הסיפור, על מסריו הגלויים והסמויים, רלבנטי למתרחש בימינו, כאשר פליטים ומהגרי עבודה מגיעים בעיקר לערים בפריפריה או לשולי הערים. ויקטוריה, הדמות המרכזית בסיפור, יוצרת את הקשר בין מגילת רות, שאת סיפורה היא שומעת בפעם הראשונה מחברותיה, לבין סיפור חייה: "כמו המשפחה שלי. גם הם עזבו את הארץ שלהם בגלל רעב ובאו לישראל כי פה אין רעב".

מגילת רות מקשרת גם בין דוד המלך לישוע הנוצרי, שעל פי המסורת הוא צאצא של דוד המלך ושל רות המואבית. כמו כן, בעיני הנוצרים המאמינים ישוע הוא דמות של חסד ודאגה לחלשים.

מוטיב הקרע, ההתמודדות והתקווה לאיחוי או לפתרונות אחרים רלבנטי בהקשר של רב-תרבותיות, ובעיקר של סוגיית הפליטים ומהגרי העבודה הבאים לארץ מסיבות כלכליות, או נמלטים לארץ בשל רדיפות, דיכוי ומלחמות - כל אחד מסיבותיו.

"כמו המשפחה שלי. גם הם עזבו את הארץ שלהם בגלל רעב ובאו לישראל..."

מהגרי עבודה ופליטים שבאים לישראל נכנסים למציאות של ריבוי תרבויות, תופעה שאינה חדשה בישראל. החידוש הוא בשני היבטים: "הטרזוגניות גדולה יותר, בעיקר הודות להצטרפותן של קבוצות שאינן יהודיות לחברה הישראלית; ושנית, שינוי תודעתי באופי ההטרזוגני של החברה, תוך הגברת יכולתן של קבוצות שונות להעלות באופן לגיטימי יותר על סדר היום התרבותי-פוליטי" (יונה ושנהב, 2005). ב"ריבוי התרבויות" בחברה בישראל מתייחסים לפלסטינים, לחרדים, למזרחים, לאתיופים, לרוסים, לפליטים ולמהגרי עבודה ("עובדים זרים") ממדינות אפריקה, אמריקה, מזרח אירופה ומזרח אסיה.

מיהו פליט?

על פי האמנה הבינלאומית בדבר מעמדם של פליטים, פליט הוא אדם "הנמצא מחוץ לארץ אזרחותו בגלל פחד מבוסס היטב להיות נרדף מטעמי גזע, דת, אזרחות, השתייכות לקבוצה חברתית או להשקפה מדינית, ואיננו יכול להיזקק להגנתה של אותה ארץ, או אינו רוצה בכך בגלל הפחד האמור; או הנמצא עקב המאורעות האמורים מחוץ לארץ שבה היה קודם לכן מקום מגוריו הקבוע, והוא חסר אזרחות ואינו יכול לחזור לאותה ארץ, או אינו רוצה בכך בגלל הפחד האמור" (אמנת הפליטים 1951). בישראל שוהים כיום כ-48 אלף מבקשי מקלט שהגיעו מאפריקה דרך סיני ומבקשים לקבל מעמד של פליטים. סוגיית הפליטים מעלה שאלות רבות: מיהם אותם מבקשי מקלט? מדוע הם באים לכאן? האם מדינת ישראל צריכה להשקיע משאבים בקליטתם, אף על פי שהם אזרחים של מדינות אחרות? מהן זכויות הפליטים? מהן הדילמות שישראל מתמודדת איתן בעניין הפליטים?

<--- קראו עוד על מצב הפליטים בישראל והתייחסות לשאלות הללו [כאן](#) ו**כאן**

<--- קראו את [האמנה למען הפליטים](#)

מיהו מהגר עבודה?

מהגרי עבודה באים לארץ באישור כדי לעבוד בעבודות נדרשות, על פי הזמנה של חברות מעסיקות או מעסיקים פרטיים, הלוקחים עליהם אחריות. כיום שוהים בישראל קרוב ל-100 אלף מהגרי עבודה בעלי אשרה, יותר ממחציתם עובדי סיעוד, והשאר עובדי חקלאות ובניין. עובדי סיעוד באים מהפיליפינים, הודו, נפאל וסרי לנקה; עובדים בחקלאות באים מתאילנד; עובדי בניין באים מסין ומטורקיה.

מהגרי עבודה מועסקים באמצעות "הסדר כבילה", שמשמעותו אישור לעבוד רק אצל מעסיק מסוים, אבל לעתים קרובות עבודתו של העובד הזר אצל המעסיק נפסקת לפני שנגמרת התקופה שבה מותר לו לשהות בישראל. על פי הסדר הכבילה, עזיבת המעסיק הופכת את העובד לשוהה בלתי חוקי והוא עלול להיעצר ולהיות מגורש מישראל. בספטמבר 2002 הוקמה [משטרת ההגירה](#), גוף שמשימתו העיקרית היא לעצור ולגרש מהגרי עבודה שאינם חוקיים, על פי הכללים והחוקים של המדינה.

הפליטים, הנמצאים בארץ בתוקף חוק הפליטים, ומהגרי העבודה, מאתגרים את החברה הישראלית, ובכלל זה את מוסדות השלטון שלה בשני מרכיביה הבסיסים של האזרחות: זהות (אתנית, תרבותית ופוליטית) וזכויות אדם.

אחת הדילמות הקשות והסבוכות ביותר שהחברה בישראל מתמודדת איתן היא הורים מהגרים שיש להם ילדים ישראלים. למרות הקשיים, המגבלות והאיסורים, מהגרות ומהגרי עבודה הולידו ילדים בישראל או הביאום לכאן. משרד החינוך מקיים את האמנות הבינלאומיות שמדינת ישראל חתומה עליהן,

וחוק חינוך חובה חל על כל ילד שנמצא בארץ יותר משלושה חודשים. רבים מילדיהם של מהגרי העבודה לומדים בבתי הספר ביאליק-רוגוזין והירדן בדרום תל אביב.

<--- קראו על [הגישה ותכנית הלימודים בבית הספר ביאליק-רוגוזין](#)

<--- [צפו בילדי בית הספר](#) שרים את "לעולם בעקבות השמש", מילים: אהוד מנור, לחן: רוני וייס.

<--- [צפו בילדי בית הספר](#) שרים את "כולנו ילדים של החיים" מאת שלום חנוך

<--- קראו [כאן](#) ו**כאן** על הגעתם של מהגרי עבודה לישראל ועל מדיניות הממשלה בעניינם.

"אני יודעת שאתה חולם כבר הרבה זמן להקים להקה, זו ההזדמנות"

בעלילת הסיפור מהדהדת מציאות מוכרת המתקשרת לערי פיתוח בפריפריה, ובעיקר לסיפורה של העיר שדרות, הנמצאת על גבול המדבר והיתה ערש הולדתן של להקות מוזיקליות.

שדרות הוקמה בשנת 1951 כמעברת גבים-דורות ושוכנו בה עולים מאיראן, כורדיסטן, צפון אפריקה ורומניה.

שדרות מתקשרת בציבור הישראלי לביטן של להקות מוזיקליות שהתחילו את צמיחתן בשנות השישים והשבעים ופרצו לתודעה הישראלית במהלך שנות התשעים. הן השפיעו על המוזיקה המקומית, על כינונה של הזהות המזרחית ועל תרבות המוזיקה הכללית בישראל.

בשנות השישים חשפה המוזיקה בעיקר את תהליכי ההדרה וההחלשה של תושבי שדרות על ידי רוב תושבי הקיבוצים באזור שער הנגב, אך בשנות התשעים החלה לשקף את התגובה של תושבי שדרות לתהליכי ההדרה שלהם, ממקום אמיץ הלוקח אחריות על גורלם. הפריצה והפרסום הוכיחו מהו כוחם של צעירים/ות בשינוי דימויים חברתיים, עמדות ודעות קדומות ובשינוי תרבות צריכה ותרבות בכלל, וחשפו את השאלות החברתיות-תרבותיות, את הקשיים והדילמות שהקבוצות האתניות השונות בישראל עדיין מתמודדות איתן, למרות ההצלחות. הלהקות הידועות ביותר הן האצולה, טיפקס, טאנארא, כנסיית השכל, רנסנס ושפתיים.

דוגמה לשיר המשקף חלק מהמסרים של הלהקות: "ממרוקו לציון" בתוך "ארז זבת חלב ודבש" של להקת שפתיים. מילים: חיים אוליאל, לחן: ג'קי אלקיים.

<--- קראו על [הלהקות. התפתחותן. השפעתן והמשמעות החברתית-תרבותית עד היום במאמר של גלית סעדה-אופיר](#)

הסיפור "להקת הלבבות הבודדים" מוער מנקודות מבט פדגוגיות-דידקטיות יעדים אפשריים להדגשה:

1. **לבחון את הסיפור לאור המוטיב של "קרע ואיחוי":** אילו מניעים מביאים בני אדם להיקרע ממולדתם? מהם הקשיים והמחיר הפיזי והנפשי שמשלמים בני אדם הנאלצים להיקרע ממולדת, מאדמה, ממקום חיים? אילו דרכי התמודדות אתם מכירים לאיחוי והשלמה של האדם עם עצמו ועם האחרים במקום החיים החדש? מוטיב זה נמצא במגילת רות ובסיפורים אחרים באנתולוגיה.
2. **לבחון את ההיבט הסוציו-אקונומי והערך של צדק חברתי כמרכיב משמעותי בחג השבועות, בנוסף למשמעויות האחרות של החג:** דאגה ואמפתיה בין אדם לאדם, חוקים והלכות לשמירת זכויות מיעוטים, חלשים וגרים כמשקפים עדיפויות ערכיות של חברה. מהי המחויבות של מוסדות מדינה דמוקרטית לשמור על צדק חברתי וזכויות אדם?
3. **להעלות למודעות ולהוסיף ידע אקטואלי על אנשים שמצבם הסוציו-אקונומי גרוע, בשל בעיות כלכליות ו/או חברתיות, או כיוון שאינם אזרחי המדינה אלא היגרו בשל מצוקה בארצם וחיים בישראל: מה מצבם? עם אילו בעיות הם מתמודדים? מה תחושותיהם, מחשבותיהם וחלומותיהם?**
4. **לפתח יכולת אמפתיה לקבלת האחר והשונה** בשל היותו גר בארץ: היכרות עם הוויית חייו, עם עברו ועם הסיבות שגרמו לו לעזוב את מולדתו, הכרת הקשיים שאיתם הוא מתמודד ועוד. להיות אקטיביסטים - פעילים - ולסייע, בהלימה לגיל וליכולות של כל אחד/ת.
5. **להתמודד עם דעות קדומות ודימויים בחברה הקולטת** ביחס למיעוטים, לשונים בצורתם החיצונית, בהשקפות חיים ובהתנהגותם החברתית-תרבותיות, מתוך הבנה מהי חברה רב-תרבותית. מהן הזכויות של כל אדם ומהי חובת הרוב במדינה דמוקרטית?
6. **מהגרים הבאים לישראל מסיבות שונות הם תופעה/בעיה/דילמה חברתית-תרבותית** ההולכת ומתפתחת בחברות שונות בעולם ובחברה הישראלית. תופעה זו הופכת לדילמה בגלל המחויבות לקבלם ולתת מענה למצוקתם, ובו זמנית להתמודד עם הקושי בקליטת גרים במדינות עם קשיים כלכליים, חברתיים ולאומיים.
7. **להכיר במוזיקה ובאמנויות אחרות** כגורם מגשר ומקשר בין תרבויות. להשתמש במוזיקה ובאמנויות האחרות, **בבחינת שפה נוספת לקשר**.
8. **להכיר את ההיבט של ביכורים ומשמעותם**, מעבר להבאת תוצרת חקלאית לבית המקדש בעבר, או פדיון הביכורים למען נזקקים בימינו. מהי המשמעות הרחבה של יצירה ראשונית ובכורה בתחום הרוחני, הספרותי, האמנותי ובתחומים אחרים?
9. **מהו כוחם של צעירים לחולל שינויים בחברתם?** להכיר מקרים של הצלחות וכישלונות, דוגמת להקות המוזיקה שנוצרו ופעלו בשדרות - מה היתה השפעתן מעבר למוזיקה? כיצד נוצרה מחאת האוהלים בשנת 2011 בתל אביב נגד יוקר המחיה, הדיור ועוד? האם אתם מכירים עוד מקרים של הפגנות של צעירים בעולם?
10. **התייחסות מגדרית לדמויות ולעלילה:** מי מוביל את רעיון הלהקה, יחסי הבנים והבנות, השינוי התודעתי-התנהגותי, בעיקר ביחס של שלומי לוויקטוריה והנימוק המוביל את התנהגותו: "כולנו בני אדם"; מה הקשר בין רות, נעמי וויקטוריה, המתגלות כדמויות נועזות הנחשפות בכוחן ובחולשתן?

נקודות להתייחסות להשגת היעדים

1. אפיון סיפור חייה של כל אחת ממשפחות הילדים/ות בסיפור, סיפור אישי, והתרחשות המזמנת את המפגש בין המשפחות. התבוננות מעמיקה בכל אחד מהילדים/ות בסיפור – תפקידו בעלילה ותרומתו לתהליך שהילדים/ות עוברים לחוד וביחד. השלמת חללים על כל דמות, מעבר למסופר ברובד הגלוי.
2. שחזור ההתרחשות כתהליך של התבגרות קוגניטיבית ורגשית בעמדות ובמערכות היחסים בלהקה: מאבק על מנהיגות בקבוצה, התמודדות עם דעות מקובלות (סטיגמות), התמודדות עם סיפורי משפחה מורכבים, התייחסות לחברה שבה חיים ולתופעות פוגעות, ההתפתחות ביחסים מנקודת מבט מגדרית ועוד.

3. בחינת משמעותו של מקום ההתרחשות, בשולי המדבר, ומכאן גם בשולי "המרכז" והדגש על פריפריה: המשמעות של מקום חיים, הבחירה כיצד לחיות בעולם מורכב, כאשר כל אחד/ת "בחלון של עצמו", או האפשרות להתקשר וליצור ביחד. מהי המשמעות של בחירה במצבי חיים מורכבים - לחיות על פי המקובל או למרוד ולשנות, לבחור להשלים עם המצב או לבחור באקטיביות ביקורתית, בריחה, התמודדות עד כדי שינוי ועוד.
4. במוזיקה שיש בה מקום ל"סולו" של כל אחד/ת (כל אחד/ת בא ממקום אחר וכלי אחר) וליצירה ביחד, תוך מיצוי היכולת הייחודית של כל אחד/ת – מהו תפקיד המוזיקה בהתפתחות העלילה ובסיום הסיפור? אפשר להשוות בין הסיפור לסיפורים אמיתיים שהתרחשו בשדרות, לדון במקומה של המוזיקה ובהשלכותיה על המקום, על התודעה הציבורית ועל השינויים החברתיים-תרבותיים שהתרחשו בה.
5. השילוב בין שני סיפורים והוויות חיים רחוקות מאוד זו מזו, האחד מן העבר העתיק, "בימי שפוט השופטים" לפני כ-4,000 שנה, והשני בהווה, במאה ה-21: מה משמעות שילובם יחד בעלילה? האם יש מקום להשוואה בין הדמויות וקשר במסרים הגלויים והסמויים? ההתרומה הסיפור לקירוב בין הדורות, לזיכרון תרבותי-קולקטיבי ולהתפתחות נרטיב שיש לו שורשים מהעבר להווה ולעתיד?
6. בחינת הסיפור מנקודת מבט פמיניסטית-ביקורתית, תוך התייחסות לדמויות המרכזיות, אפיון כדמויות יוזמות ונועזות המניעות את העלילה, בלי לפגוע בדמויות הגבריות בכל אחד מהסיפורים.

הצעות לביצועי הבנה מסכמים

1. בחרים תפקידים ויוצרים מפגשי שיחה ודין שבהם כל אחד/ת מביע/ה דעה ועמדה: משמעות חג השבועות, רות בסיפור המגילה, התגובה הרצויה להחלטת הגירוש (ניתן לשנות את ההחלטה המשותפת בסיפור), מוסיפים תמונת התרחשות לסיפור לאחר שוויקטוריה כותבת שיר וכו'.
2. ילדי הלהקה נפגשים לאחר עשר שנים, לכבוד ספר ביכורים של אחד/ת המשתתפים/ות ומשחזרים את ההופעה ואת ההתרחשות – שיחה על עשר השנים שעברו, זיכרונות העבר וחלומות לעתיד.
3. הילדים ממשיכים להופיע כלהקה וכותבים שירים המשקפים את חייהם ואת המסרים שהם רוצים להעביר לחברה הישראלית (מילים למוזיקה קיימת או לקראת הלחנה).
4. כותבים מכתבי מחאה או תגובה לגורמים העוסקים בתופעת הזרים בארץ או מכתבים לתקשורת או לכתוב נאום.
5. מביאים יצירות ביכורים ומסבירים את משמעותם כביכורי יצירה.
6. ממחזים תמונות מתוך העלילה (כל קבוצה ממחיזה תמונה אחת מתוך הרצף) ומציגים תמונה אחר תמונה, כך שמתקבלת העלילה השלמה.
7. לימוד השירים:
- השיר "מהגרים", מילים: חוה אלברשטיין, לחן: גדעון כפן. השיר מתייחס למהגרים יהודים מכל קצות העולם.
- השיר "אני נוכרי", ספיריצ'ואל לבן משנת 1800. שיר אמריקני המתייחס לכל אדם שחש נוכרי בארץ שאליה הגיע.
- השיר "כולנו ילדים של החיים", מאת שלום חנוך, מושר ע"י ילדים מבית הספר ביאליק-רוגוזין.
8. קשר עם ילדים בני מהגרים ופליטים (ביה"ס "ביאליק-רוגוזין").
9. התייחסות לנאום שנשאה ילדה מבית הספר ביאליק-רוגוזין.
10. השוואה בין סיפורים או הרחבה בנקודות המבט הנ"ל, באמצעות סיפורים נוספים:

- ראובן מירן, "אנה והציידים" (2009), הוצאת נהר (סיפור אמיתי של נערה בת 13, בת למשפחת מהגרים, המסתתרת במרתף בתל אביב מפני המבקשים לגרש אותה מן הארץ).

- תמר ורטה ורונית רוזנטל, "מולו וצגאי" (2014), הוצאת כנרת (בעקבות סיפור חייהם של גרמה אימם, קסטה זרסנאי, דניאל יוהנס ועבדו אדם, שסיפרו על חייהם באריתריאה וסודן, מדוע ברחו משם ועל תלאות הדרך).

11. כותבים סיפור עלילתי על אחת הזכויות בעקבות הספר: "כולנו נולדים חופשיים" – הצהרת זכויות האדם בתמונות, הוצאת כנרת. קראו [הקדמה לספר מדברי יוסי שריד](#)

מקורות:

יוסי יונה ויהודה שנהב, "סוגיית הפליטים ומהגרי העבודה – מציאות של ריבוי תרבויות והמאפיין של מהגרי עבודה", בתוך י. יונה וי. שנהב (2005), **רב-תרבותיות מהי?**, 58--123.

כתב-עת "עידן": "עיירות הפיתוח" בהוצאת יד יצחק בן צבי ירושלים תש"ע, 104-114.

מיכל גור אריה (1984), **ונהפוך הוא**, ספרית פועלים.

גלית סעדה-אופיר, (2003), "מודרניות מן הצד האחר של ישראל: קולות מן העיר שדרות", בתוך **גיאוגרפיה ופיתוח הסביבה: מקראה אינטרנטית לבגרות**, 104--115.

ולקינח

רשיד טהא בביצוע של השיר האלג'יראי הידוע "הו המהגר, לאן מועדות פניך"

"הו המהגר, לאן מועדות פניך"

תרגום: יוסי יונה

הו המהגר, לאן תלך, עוד יגע ותשוש תשוב ממסעך?

הידעת מספרם של חסרי הדעת שהכנו על חטא והתחרטו?

מה מספרם של הערים השוקקות והאדמות הצחיחות שעיניך ראו?

עד כמה מזמנך השחתת וכמה ימים עוד מחייך יאבדו?

הו הנפקד מארצך, נע ונד בערי תבל, כמה עוד במרוצך תתייסר?

בך נמזגו גזירת הגורל והזמן הדוהר, ואתה מתהלך כעיוור.

ומדוע לבך נוגה ומה לך זאת הדלות?

גם בבוא הקץ למצוקה, נעלמים מעינך רזי המציאות,

ימינו חולפים ונעורינו גם הולכים וכלים,

הו, המסכן והאומלל, אבדה שעתך היפה וגם שעתי.

הו המהגר, לך ניתנת עצתי, אמץ אותה חיש לחיקך:

אל תקנה ואל תמכור דבר לפני שתדע תועלתך.

הו הנם תנומתו, קורותיך הגיעו לאוזניי, זהים סודותיך לסודותיי.

כך רצה, האל ישתבח שמו, וכך חקק על מצחך,

זזה המקור והתעתיק העברי:

יא רايح وين مسافر تروح تعيا وتولي؟	יָא רָאִיחַ וַיִּין מְסַפֵּר תְּרוּחַ תְּעִיא וַתּוֹוֹלִי?
شحال ندموا العباد الغافلين قبلك وقبلي؟	שְׁחָל נְדָמוּ אֶל-עֲבָאד אֶל-עֲאִפְלִין קִבְלָךְ וּקִבְלִי?
شحال شفت البلدان العامرين والبر الخالي؟	שְׁחָל שׁוֹפֵת אֶל-בּוֹלְדָאן אֶל-עֲאִמְרִין וּוּל-בֵּר אֶל-חֲאֵלִי?
شحال ضيعت أوقات وشحال تزيد مازال تخلي؟	שְׁחָל דְּיַעַת אֲוּוֹקָט וּשְׁחָל תְּזִיד מָא-זָאל תַּחְלִי?
يا الغايب في بلاد الناس... شحال تعيا ما تجري؟	יָא אֶל-עֲאִיב פִּי בְלָאד אֶל-נָאס... שְׁחָל תְּעִיא מָא תְגַרִי?
بيك وعد القدرة ولّى الزمان وانت ما تدري	בֵּיכּ וְעַד אֶל-קִדְרָה וּוְלָא אֶל-זְמַאן וּוְאַנְתָּה מָא תְדַרִי.
علاش قلبك حزين وعلاش هكدا كي الزوالي؟	עֲאֵלִישׁ קִלְבְּךָ חֲזִין וְעֲאֵלִישׁ הֶכְדָּא אֶל-זְוֹאֵלִי?
ما تدوم الشدة ولا بقيت تعلم وتدري	מָא תְדוּם אֶל-שְׁדָה וּוּלָא בְקִית תַּעֲלֵם וַתְדַרִי
ما يدوموا لايام ولا يدوم صغرك وصغري	מָא יְדוּמוּ אֶל-אַיָאם וּוְלָא יְדוּם זְעִרְכָּ וּוְזַעֲרִי
يا حليل ومسكين اللي خاب سعدو كي زهري	יָא חֲלִיל וּמְסַכִּין אֵלִי חֲאֵב סַעְדוּ כִּי זְהָרִי
يا مسافر نعطيك وصايتي اديها عالبكري	יָא מְסַפֵּר נְעֻטִיכּ וּסִיאַתִּי אֲדִיָּהָ עֶל-בְּכָרִי
شوف ما يصلح بيك قبل ما تبيع وما تشري	שׁוֹפ מָא יִסְלַח בֵּיכּ קִבְל מָא תְבִיעַ וּמָא תְשַׁתְרִי
يا الناييم جاني خبيرك كيما أسرارك أسراري	יָא נָאִיִם גִּ'אֲנִי חֲבֵרְכּ, כִּימָא אֶסְרָרְכּ אֶסְרָרִי
هكدا راد وقد في الجبين سبحانو العالي	הֶכְדָּא רָאד וּקְדָר פִּי אֶל-גִּ'בִּין סִבְחָנוּ אֶל-עֲאֵלִי

פרסום זה הופק בסיוע האיחוד האירופי. האחריות הבלעדית על תכניו של פרסום זה נתונה בידי עמותת הגר לחינוך יהודי-ערבי לשוויון ואין להתייחס אליהם בשום אופן כמשקפים את עמדות האיחוד האירופי.

This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of Hagar Jewish-Arab Education for Equality and can in no way be taken to reflect the views of the European Union